

THE IMPACT OF COVID-19 AND THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR ON TOURIST FLUCTUATIONS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

IMPACTUL COVID-19 ȘI AL RĂZBOIULUI RUSO-UCRAINEAN ASUPRA FLUCTUAȚIILOR TURISTICE DIN REPUBLICA MOLDOVA

IVANCENCO Laurenția, masterandă, specialitatea: Gestiunea și Dezvoltarea Turismului

ORCID 0009-0008-0990-9030

Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,

Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: ivancenco.laurentia@ase.md

Abstract: *Tourism plays a crucial role in the economic development of a country, significantly contributing to its GDP when managed effectively. However, the success of this sector varies depending on both internal and external factors. Moldova faces certain geographical limitations, lacking access to mountainous or coastal regions, which affects the types of tourism it can develop. Despite this, the country focuses its efforts on cultural, religious, and medical tourism, leveraging its historical heritage and authentic traditions.*

In recent years, the Moldovan tourism sector has been affected by two major crises: the 2020 pandemic and the war between Ukraine and Russia. The pandemic led to travel restrictions and a drastic decrease in tourist numbers, while the regional conflict turned Moldova into a transit country for refugees, impacting accommodation demand and altering economic priorities.

This paper analyzes the impact of these events on Moldova's tourism industry and explores the strategies implemented to mitigate negative effects. It also evaluates the recovery measures adopted by authorities, including the promotion of wine tourism and participation in international fairs. By understanding these dynamics, sustainable solutions for Moldova's tourism development can be identified in the current context marked by uncertainties.

Key words: *Tourism, pandemic, refugees, economy, domestic tourism, war, prices.*

JEL CLASSIFICATION: Z320

INTRODUCERE

Turismul este un sector important al economiei Republicii Moldova și are impact semnificativ asupra dezvoltării economice, sociale și culturale a țării. În ultimii ani, Republica Moldova a fost puternic influențată de două crize majore: pandemia de COVID-19 și războiul Rusia-Ucraina. Pandemia a dus la restricții stricte de călătorie și la o scădere bruscă a fluxurilor de turiști, în timp ce conflictul din Ucraina a dus la destabilizarea regiunii, afectând percepția de securitate în regiune și schimbarea comportamentului turistic, dar totodată a sporit la creșterea migrației și tranzitului de hotar, făcând totodată Republica Moldova și o zonă atractivă pentru refugiații de război sporind astfel creșterea prețurilor pentru imobiliare ce se reflectă asupra prețurilor de cazare.

Republica Moldova, situată în imediata apropiere cu zona de conflict, a fost direct afectată de aceste evenimente printr-o scădere a numărului de turiști străini și modificări ale fluxurilor turistice interne, dar totodată a fost afectată prin creșterea bruscă a refugiaților Ucraineni. În acest context, este esențial să analizăm impactul acestor factori asupra turismului din Republica Moldova pentru a aborda tendințele actuale și a propune soluții de revigorare a sectorului turistic.

Obiective de cercetare pentru analiza mai profundă a impactului situației post pandemice și geopolitice asupra turismului Republicii Moldova au fost alese următoarele:

- Analiza impactului pandemiei COVID-19 asupra turismului în Republica Moldova,
- Evaluarea impactul războiului ruso-ucrainean asupra fluctuațiilor turismului,
- Identificarea tendințelor turistice post-criză,

- Măsuri propuse pentru depășirea situațiilor de criză în turismul din Republica Moldova.

Scopul acestui studiu este de a obține o înțelegere clară a provocărilor și oportunităților cu care se confruntă turismul în Moldova și de a contribui la formularea unor concluzii eficiente pentru dezvoltarea durabilă a sectorului turistic.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Turismul este o ramură dinamică ce permanent este supusă diferitor încercări, mai ales într-o țară cum este Republica Moldova. Acest fapt este cert prin analiza subiectivă a reliefului și climei, caracteristicile zonale și accesibilității la resurse naturale pentru dezvoltarea diferitor tipuri de turism intern. Ofertele turistice în Republica Moldova sunt oferite în mare parte, doar populației locale, iar pentru atragerea turiștilor internaționali se dezvoltă turismul cultural, cum ar fi "Ziua vinului, Hramul orașului, Bostaniada, Lavandița, etc." cât și turismul religios are efect asupra călătoriilor de lucru, acestea în mare parte fiind create pentru răspândirea diferitor confesii și atragerea enoriașilor. În realizarea studiului percepem metode cantitative și calitative: *analiza statistică* - prelucrarea datelor oficiale privind numărul de turiști, veniturile generate de sectorul turistic și gradul de ocupare al structurilor de cazare înainte, în timpul și după criza sanitară și conflictul armat; *metoda comparativă* - examinarea fluctuațiilor turistice în Republica Moldova în raport cu alte state din regiune afectate de aceleași crize; *analiza documentară* - studierea politicilor și strategiilor adoptate de autoritățile moldovenești pentru redresarea sectorului turistic.

Pentru trasarea unor concluzii eficiente trasăm impactul pandemiei COVID-19 și al războiului ruso-ucrainean asupra fluctuațiilor turistice din Republica Moldova, fiind esențială o analiză a literaturii de specialitate și a ofertelor pe piața locală. Studiile internaționale și rapoartele organizațiilor globale, precum Organizația Mondială a Turismului (UNWTO) și Consiliul Mondial al Turismului și Călătoriilor (WTTC), evidențiază efectele pandemiei asupra industriei turistice globale și strategiile de redresare aplicate în diferite regiuni. Pe plan regional, cercetările privind impactul conflictului din Ucraina asupra turismului în țările vecine, inclusiv România, Polonia și Republica Moldova, sunt relevante pentru înțelegerea schimbărilor în percepția siguranței și a comportamentului turiștilor. Datele furnizate de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Ministerul Culturii și Turismului și diverse studii academice locale oferă o imagine concretă asupra evoluției fluxurilor turistice în această perioadă.

Analiza efectuată a evidențiat mai multe aspecte esențiale privind impactul crizelor asupra turismului moldovenesc.

În perioada pandemiei, restricțiile de circulație și închiderea frontierelor au dus la o reducere drastică a fluxurilor turistice. După izbucnirea războiului, numărul turiștilor străini a continuat să fie afectat, din cauza proximității conflictului.

Scăderea turismului intern în Republica Moldova a devenit un fenomen semnificativ în ultimii ani, pe fondul unor factori precum restricțiile de călătorie internațională, creșterea prețurilor pentru vacanțele în străinătate și o mai mare apreciere a patrimoniului local. Tot mai mulți moldoveni aleg să-și petreacă vacanțele în destinații din interiorul țării, ceea ce a condus la dezvoltarea turismului rural și a ecoturismului. Această tendință a stimulat economia locală, a susținut afacerile din domeniul agroturismului și a dus la modernizarea infrastructurii turistice, însă acest fapt a fost valabil pentru anii 2020-2022, pentru că odată cu slăbirea restricțiilor COVID-19 turismul intern înregistrează o scădere pentru anul 2024.

În 2024, turismul intern din Republica Moldova a înregistrat o scădere de 6,5% față de anul precedent, totalizând 91,3 mii vizitatori. Majoritatea acestora (73%) au fost excursioniști de o zi. Deși numărul total de turiști a scăzut, turismul rural și ecoturismul au continuat să fie o opțiune nu atât atractivă cât unică pe piață, în special în regiunile Centru (40,6%) și Sud (13,7%), alături de Chișinău, care a organizat 43,2% din călătoriile interne. Încasările din turismul intern au fost de 212,6 milioane lei, în ușoară scădere (-1,5%) față de 2023, ceea ce indică un interes menținut pentru destinațiile locale,

dar și o posibilă preferință crescută pentru călătoriile internaționale. Comparativ, turismul emițător (călătoriile moldovenilor în afara țării) a crescut cu 9,5% (Monitorul fiscal, 2025; Muntean, 2025).

Nesiguranța regională a influențat deciziile turiștilor străini, determinându-i să evite Republica Moldova ca destinație de vacanță. Războiul din Ucraina a avut un impact semnificativ asupra turismului în Republica Moldova, afectând percepția siguranței călătoriilor și determinând o reducere a fluxului de turiști străini. Deși în 2024 turismul receptor (primirea cetățenilor străini) a înregistrat o creștere de 55,1% față de 2023, numărul total al vizitatorilor străini rămâne modest – doar 67,6 mii persoane. Majoritatea acestora (92%) au fost excursioniști de o zi, ceea ce indică o ezitare în a petrece mai mult timp în țară, probabil din cauza nesiguranței regionale (Muntean, 2025).

În același timp, criza umanitară și economică provocată de conflict a creat un context nefavorabil pentru turism. Republica Moldova a fost afectată de întreruperi în lanțurile logistice, creșterea prețurilor și instabilitatea energetică, factori care au descurajat investițiile în sectorul turistic și au limitat dezvoltarea infrastructurii necesare pentru atragerea vizitatorilor străini. [3] Pe de altă parte, turismul intern a scăzut cu 6,5%, iar mulți moldoveni au preferat să călătorească în străinătate, în special în Turcia (45,9%), Bulgaria (19,0%) și Egipt (12,1%) (Muntean, 2025). Această tendință sugerează o percepție generală de insecuritate, influențată de proximitatea conflictului.

Sectorul turistic se confruntă cu dificultăți economice majore, multe afaceri din domeniu – hoteluri, agenții de turism și restaurante – suferind pierderi semnificative, iar unele fiind nevoite să își înceteze activitatea. Restricțiile de călătorie și teama de pandemii au redus fluxurile turistice internaționale, iar creșterea prețurilor la biletele de avion și combustibil a dus la scăderea numărului de turiști. Totodată, comportamentul consumatorilor s-a schimbat, mulți preferând vacanțe mai scurte sau mai aproape de casă. În plus, costurile de operare pentru hoteluri și restaurante au crescut semnificativ, din cauza majorării facturilor la energie și combustibil, a salariilor mai mari impuse de inflație și de deficitul de personal, precum și a scumpirii aprovizionării pe fondul problemelor din lanțurile globale de distribuție.

O altă provocare este migrarea angajaților din turism către sectoare mai stabile financiar, ceea ce face ca joburile sezoniere să devină tot mai puțin atractive, din cauza salariilor mici și a lipsei de siguranță. În același timp, multe afaceri nu au reușit să acceseze fonduri de sprijin, ceea ce a dus la acumularea de datorii și, în numeroase cazuri, la închiderea definitivă a activității.

În Republica Moldova a început implementarea unor strategii de promovare a turismului, inclusiv participarea la târguri internaționale și dezvoltarea ofertelor turistice bazate pe patrimoniul cultural și vinicol al țării. Aceste inițiative au ca scop atragerea unui număr mai mare de vizitatori și stimularea economiei locale. Unul dintre pilonii strategiei de promovare a turismului moldovenesc este prezența la evenimente internaționale de profil, cum ar fi Târgul de Turism de la Berlin (ITB Berlin), Târgul de Turism de la Londra (WTM London) sau Târgul de Turism de la București. La aceste expoziții, Republica Moldova își prezintă ofertele turistice, punând accent pe vinurile locale, pe experiențele autentice și pe tradițiile culturale. Prin participarea la astfel de evenimente, țara își crește vizibilitatea pe piața turistică internațională și atrage colaborări cu agenții de turism străine. La fel, Moldova este renumită pentru tradiția sa viticolă, iar autoritățile au înțeles potențialul economic al acestui sector. Ruta Vinului, un circuit turistic care include cele mai faimoase crame și vinării, precum Cricova, Purcari, Mileștii Mici și Castel Mimi, este promovat intens atât la nivel național, cât și internațional. Evenimente precum Ziua Națională a Vinului, organizată anual în Chișinău, atrag mii de turiști dornici să descopere cultura vinului moldovenesc. Pe lângă turismul vinicol, Republica Moldova își promovează intens mănăstirile istorice (Căpřiana, Orheiul Vechi, Hâncu), tradițiile folclorice și gastronomia autentică. De asemenea, festivalurile tematice, cum ar fi Festivalul Etno Jazz sau Festivalul Medieval de la Vatra, sunt utilizate pentru a atrage turiști interesați de cultura autentică a regiunii.

Pe lângă promovare, autoritățile oferă și sprijin financiar și logistic pentru dezvoltarea infrastructurii turistice. Prin diverse programe de finanțare, antreprenorii locali din sectorul hotelier, gastronomic și de turism rural sunt încurajați să își modernizeze afacerile și să ofere servicii de calitate.

Aceste eforturi contribuie la revitalizarea turismului moldovenesc, cresc competitivitatea țării ca destinație turistică și stimulează economia locală prin atragerea unui număr mai mare de vizitatori.

În urma izbucnirii războiului dintre Rusia și Ucraina pe 24 februarie 2022, Republica Moldova a devenit rapid un punct de tranzit și de refugiu pentru persoanele care fugeau din calea conflictului. Valul brusc de refugiați a determinat o creștere fără precedent a cererii pentru spațiile de cazare, ceea ce a avut un impact major asupra industriei hoteliere și a altor forme de găzduire, precum pensiunile și locuințele private. Hotelurile și centrele de cazare disponibile au fost ocupate rapid, întrucât mii de persoane au traversat granița în căutarea unui adăpost sigur. Inițial, Republica Moldova a fost o țară de tranzit pentru mulți dintre refugiați, însă, pe măsură ce conflictul s-a prelungit, unii au ales să se stabilească definitiv în țară. Această situație a generat atât provocări logistice, cât și oportunități economice pentru sectorul ospitalității și nu numai. Autoritățile moldovenești și organizațiile internaționale au intervenit prin programe de sprijin, oferind resurse pentru gestionarea fluxului de refugiați. Totodată, această creștere a cererii a avut un efect mixt asupra industriei turistice: pe de o parte, a asigurat ocuparea unităților de cazare, însă, pe de altă parte, a limitat disponibilitatea acestora pentru turiștii obișnuși, afectând sezonul turistic clasic.

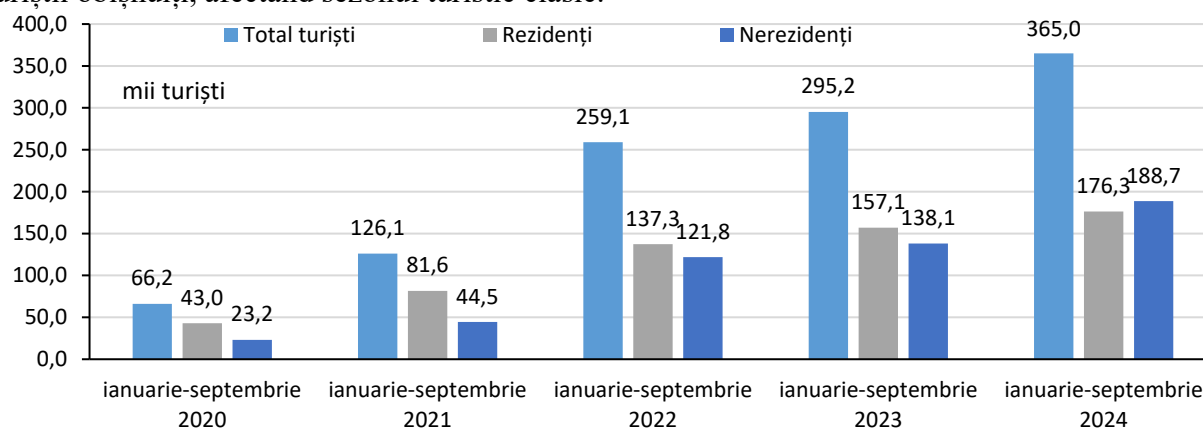

Figura 1. Turiști cazați în structurile de primire turistică colective (mii turiști)

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS și (Știri.md, 2024)

Din Figura 1. Observăm că conform datelor BNS avem următoarea situație "Creșteri ale cazărilor turiștilor în ianuarie-septembrie 2024 față de perioada respectivă a anului trecut s-au înregistrat în hoteluri și moteluri (+41,1%), pensiuni turistice și agroturistice (+19,5%), structuri de întremare (+4,2%) și tabere de vacanță (+12,3%). Totodată, în cămine pentru vizitatori și structuri de odihnă s-a înregistrat scăderea numărului de turiști cazați cu 19,6% și, respectiv, cu 1,7%. În ceea ce privește cazările turiștilor străini în structurile de primire turistică, cea mai mare pondere au deținut-o cei din Europa (84,9% din total turiști nerezidenți), din care 35,8% au fost din țările membre ale Uniunii Europene. Ponderi mai însemnate în numărul total de turiști străini cazați în structurile de primire turistică le-au revenit cetățenilor din: Ucraina (38,8% din total), România (19,6%), Statele Unite ale Americii (6,8%), Israel (3,3%), Turcia (2,7%), Germania (2,6%), Regatul Unit (2,2%), Italia (2,1%) (Muntean, 2025).

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Cercetarea subliniază că *turismul moldovenesc* a fost grav afectat atât de pandemie, cât și de conflictul din Ucraina, dar există semne de recuperare prin adaptarea la noile realități economice și sociale. În acest context, este esențială implementarea unor politici sustenabile pentru revigorarea sectorului turistic și creșterea rezilienței acestuia în fața crizelor viitoare. Pentru a promova reziliența, trebuie dezvoltat un *plan de management* al crizelor și dezastrelor în turism, care să se concentreze pe o destinație, companie sau organizație și să evite următoarele probleme trasate în acest articol:

Scăderea semnificativă a numărului de turiști – în perioada pandemiei, restricțiile de circulație și închiderea frontierelor au dus la o reducere drastică a fluxurilor turistice. După izbucnirea războiului, numărul turiștilor străini a continuat să fie afectat, din cauza proximității conflictului.

Schimbarea percepției privind siguranța călătoriilor – nesiguranța regională a influențat deciziile turiștilor străini, determinându-i să evite Republica Moldova ca destinație de vacanță.

Dificultăți economice pentru sectorul turistic – multe afaceri din domeniul turismului (hoteli, agenții de turism, restaurante) au suferit pierderi semnificative, iar unele au fost nevoite să își înceteze activitatea.

Eforturi de relansare a turismului – autoritățile moldovenești au început implementarea unor strategii de promovare a turismului, inclusiv participarea la târguri internaționale și dezvoltarea ofertelor turistice bazate pe patrimoniul cultural și vinicol al țării.

REFERINȚE:

1. Monitorul fiscal. Analitica și statistica (2025). *Turismul în Moldova în anul 2024*. <https://monitorul.fisc.md/turismul-in-moldova-in-anul-2024/>.
2. Muntean, L. (2025). *Activitatea turistică a agențiilor de turism și turoperatorilor în anul 2024*. https://statistica.gov.md/ro/activitatea-turistica-a-agentiilor-de-turism-si-turoperatorilor-in-anul-2024-9491_61657.html.
3. Știri.md (2024). *Războiul din Ucraina a afectat Moldova în toate domeniile de activitate*. <https://stiri.md/article/social/razboiul-din-ucraina-a-afectat-moldova-in-toate-domeniile-de-activitate/>.

Coordonator științific: TURCOV Elena, dr., prof. univ.

ORCID 0000-0003-3764-9826

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

Telefon: +373 402-914

e-mail: turcov.elena@ase.md